

Súdna psychiatrická klinika v Säteri, pondelok 2. júna 2008

SÉRIOVÝ VRAH, SADISTA a kanibal Sture Bergwall už sedem rokov neprijímal návštevy. Od očakávania, ktoré som pri vstupe na vrátnicu Súdnej psychiatrickej kliniky v Säteri pocítil, mi po tele behali zimomriavky.

„Hannes Råstam, Švédska televízia. Mám stretnutie so Sturem Bergwallom...“

Položil som novinársku akreditáciu do nerezového priečinka pod nepriestrelným sklom deliacim ma od vrátnika, a ten po chvíli konštatoval, že je všetko v poriadku.

„Prejdite bezpečnostným vchodom. Nedotýkajte sa dverí!“ za-praskal hlas z reproduktora.

Počúvol som, prešiel automatickými dverami, niekoľkými detektormi kovu a ďalšími automatickými dverami som vstúpil do čakárne, kde mi ošetrovatelka prehľadala tašku.

Nasledoval som jej rozhodný krok spleťou chodieb, schodov a výťahov. Klopkanie jej topánok po betónovej podlahe a inak len ticho, štrnganie kľúčov pred každými oceľovými dverami, pípajúce elektronické zámky, zabuchujúce sa pancierové dvere.

Thomas Quick sa priznal k viac ako tridsiatim vraždám. Šesť súdov ho jednohlasne odsúdilo za vraždu ôsmich ľudí. Po poslednom procese si dal „prestávku“, vrátil sa k svojmu pôvodnému menu Sture Bergwall a stiahol sa do ústrania. Počas tých siedmich rokov sa pravidelne znovu a znovu viedli ostré debaty o tom, či je Quick

sériový vrah, alebo mýtoman. Čo si o tom všetkom myslel hlavný aktér, nevedel nik. Teraz som sa s ním mal stretnúť zoči-voči.

Ošetrovateľka ma priviedla na veľké pusté oddelenie. Linoleum na podlahe sa lesklo čistotou. Pokynula mi, aby som sa posadil v malej miestnosti pre návštevy.

„Bude tu o chvíľu,“ povedala.

Zrazu sa ma zmocnil nepríjemný pocit.

„Bude niekto počas mojej návštevy čakať za dverami?“

„Toto oddelenie je uzavreté, žiaden personál tu nie je,“ odvetila stroho.

Akoby mi čítala myšlienky, vytiahla z vrecka malú škatuľku.

„Chcete núdzový alarm?“

Premeral som si najskôr ju a potom čiernu škatuľku.

Sture Bergwall sa tu lieči od roku 1991. Považovali ho za takého nebezpečného, že mal dovolené túto pevnosť opustiť len raz za šesť týždňov na vychádzku autom, a to len v sprievode troch ošetrovateľov. *Nech bláznovi dovoľia aspoň vidieť obzor, aby sa tu ešte viac nepomiatol*, pomyslel som si.

Na zváženie, či si situácia žiada bezpečnostný alarm, som mal len pár sekúnd. Nezmohol som sa na slovo.

„Jeden alarm je aj vo vedľajšej miestnosti,“ povedala.

Neznelo to trochu uštipačne? napadlo mi. Rovnako ako ja predsa musela vedieť, že žiadnu z Quickových obetí by nezachránil nejaký núdzový alarm, a už vôbec nie vo vedľajšej miestnosti.

Moje myšlienky zrazu prerušil Sture Bergwall, vysoký 189 centimetrov, ktorý sa v sprievode dvoch ošetrovateľov zjavil vo dverách. Mal na sebe vyblednutú mikinu, ktorá svojho času musela byť fialová, zodraté rifle a sandále. Neisto sa usmial a v miernom predklone ku mne natiahal ruku, aby som k nemu nemusel pristúpiť bližšie.

Pozeral som na ruku, ktorá podľa jej majiteľa mala zabiť najmenej tridsať ľudí.

Bola vlhká.

Ošetrovatelia sa vyparili.
Zostal som s kanibalom sám.

Muž zo Säteru

O tej krutej novine sme sa, ako to už býva zvykom, dozvedeli z médií.

Reportér *Expressenu* neotáľal a išiel rovno k veci:

„Nejaký chlap dolu vo Falune sa priznal k vražde vášho syna Johana. Máte k tomu nejaký komentár?“

Anna-Clara Asplundová stála na chodbe, na sebe mala ešte vždy bundu a v ruke kľúče. Práve sa vrátila z práce. Telefón počula zvoniť, už keď otvárala dvere.

„Nemám veľa času,“ vysvetľoval novinár. „Zajtra idem na operáciu pruhu, takže musím dokončiť článok.“

Anna-Clara Asplundová najprv nechápala, o čom hovorí. Uvedomila si však, že sa jej už zacelené rany znovu otvorila a v pondelok 8. marca 1993 bude opäť musieť čeliť nočnej more.

Akýsi štyridsaťdvaročný pacient na Súdnej psychiatrickej klinike v Säteri sa priznal k vražde jej syna, vravel novinár. „Zavraždil som Johana,“ uviedol vraj. Annu-Claru zarazilo, prečo o tom polícia informovala *Expressen* a ju nekontaktovala.

Björn a Anna-Clara Asplundovci zostúpili do hlbín pekla 7. novembra 1980. „Bol to úplne normálny piatok,“ ako sa hovorí. Takéto veci sa vždy stanú v úplne normálny deň. Pred tým, než sa Anna-Clara s jedenásťročným Johanom narýchlo rozlúčila a odišla do práce, prichystala mu raňajky. Okolo ôsmej sa chlapec vydal do školy, kam to mal asi tristo metrov. Nikdy tam však nedorazil a zmizol bez stopy.

Hneď v prvý deň zahájila polícia rozsiahle pátranie za pomoci helikoptér, tepelných kamier a pátracích skupín, no po chlapcovi ani stopy.

Prípád Johanovho zmiznutia sa stal jednou z najväčších záhad švédskej kriminalistiky. Rodičia poskytli množstvo rozhovorov, účinkovali v reportážach a zúčastnili sa debát. Znovu a znovu hovorili o tom, aký je to pocit prísť o jediné dieťa. Bez toho, aby vedeli, čo sa s ním stalo, a bez možnosti zísť mu na hrob. No k ničomu to nevedlo.

Anna-Clara a Björn sa rozišli, keď mal Johan tri roky. Mali však spolu dobrý vzťah a po zmiznutí syna si na neľahkej ceste boli navzájom oporou. Spolu absolvovali bezútešné rozhovory s novinármi aj justíciou.

Obaja boli od začiatku presvedčení, že Johana uniesol bývalý druh Anny-Clary. Motívom mala byť nešťastná láska a neskrotná žiarlivosť. Niečo sa vymklo spod kontroly.

Bývalý druh tvrdil, že v to osudné ráno doma spal do deviatej, ale svedkovia ho videli vychádzať z domu o štvrt' na osem. Iní zase jeho auto zaznamenali okolo ôsmej pred domom Anny-Clary Asplundovej. Jeho priatelia a kolegovia vypovedali, že sa po Johanovom zmiznutí správal zvláštne. Dokonca sa na políciu obrátil aj jeho najlepší kamarát s presvedčením, že to bývalý partner Anny-Clary uniesol Johana.

V prítomnosti dvoch svedkov mu raz Björn Asplund vynadal: „Si len obyčajný vrah! Zavraždil si môjho syna a trestu sa nevyhneš. Každému, koho stretnem, poviem, že si to bol ty.“

Fakt, že dotyčný neprotestoval a ani na Björna Asplunda nepodal trestné oznámenie za ohováranie, bolo podľa rodičov ďalším znakom jeho viny.

Takže nepriame dôkazy, svedkovia aj motív by boli, no priame dôkazy žiadne.

Štyri roky po Johanovom zmiznutí splnomocnili Asplundovci advokáta Pelleho Svenssona, aby na bývalého partnera Anny-Clary podal súkromnú žalobu. Bol to neobvyklý krok, ktorý so sebou v prípade, ak by neuspeli, niesol značné finančné riziko.

Po dramatickom procese uznal okresný súd muža za vinného z únosu Johana a odsúdil ho na dva roky väzenia. Tento výsledok bol jedinečný a pre Annu-Claru a Björna Asplundovcov znamenal veľké víťazstvo.

Úspech z okresného súdu sa však na odvolacom súde zmenil na porážku. O rok neskôr, po odvolaní sa obhajoby, súd muža oslobodil. Anne-Clare a Björnovi Asplundovcom nariadil proti-strane zaplatiť súdne trovy vo výške šesťstotisíc švédskych korún, od čoho ich však vzápätí „omilostil“ štát.

Od chlapcovho zmiznutia ubehlo sedem rokov, a to bez akýchkoľvek nových stôp. Po Johanovom vrahovi už nik nepátral.

Teraz stála Anna-Clara na chodbe ako prikovaná so slúchadlom v jednej ruke a s kľúčmi v druhej. Snažila sa pochopiť, čo jej novinár hovorí. Vyšetrovanie vraždy jej syna vraj bolo obnovené. K činu sa priznal nejaký pacient na psychiatrii. Na vhodný komentár sa nezmohla.

Anna-Clara Asplundová kontaktovala políciu v Sundsvalle, ktorá potvrdila novinárovi informácie. Na druhý deň sa v *Expressen* dočítala, že dotýčny pacient vraj Johana zaškrtil a následne jeho telo zakopal.

Reportérovi sa podarilo získať aj komentár Björna Asplunda, ktorý sa k novým skutočnostiam vyjadril skepticky. Bol naďalej presvedčený, že Johana zavraždil muž, proti ktorému podali žalobu, no nechával si otvorené vrátka:

„Ak by sa ukázalo, že Johana pripravil o život niekto úplne iný, budem sa s tým snažiť zmieriť,“ povedal pre *Expressen*. „Najdôležitejšie je dopracovať sa k rozuzleniu.“

Expressen prípad naďalej monitoroval a o niekoľko dní si mohla Anna-Clara o okolnostiach priznania säterského pacienta prečítať viac.

„Na Johana som natrafil pred školou a vlákal som ho do auta,“ vysvetľoval „muž zo Säteru“, ako ho začali nazývať, v *Expressen* z 15. marca. „Vydali sme sa k lesíku, kde som chlapca sexuálne

zneužil. Nemal som v úmysle zabiť ho, ale zmocnila sa ma panika, a tak som ho zaškrtil. Potom som telo zakopal, aby ho už nikto nenašiel.“

Štyridsaťdvaročný muž bol očividne veľmi chorý človek. Už v roku 1969 sa dopustil pohlavného zneužitia mladých chlapcov. Naposledy ho v roku 1990 chytili spolu s mladším kumpánom za bankovú lúpež v Grycksbo neďaleko Falunu. Následne ho umiestnili na kliniku v Säteri, kde sa na terapeutickom sedení priznal k vražde Johana. Podľa *Expressenu* povedal:

„Už s tým ďalej nedokážem žiť. Chcem to zo seba dostať von a dosiahnuť zmier a odpustenie.“

Ty s tým už nedokážeš žiť? Pomyslela si Anna-Clara a odložila noviny.

Hlavný prokurátor Christer van der Kwast bol energický päťdesiatnik s upravenou bradou a tmavými vlasmi ostrihanými na ježka. Bol známy hlbokým hlasom, ktorým dokázal odprezentovať svoje názory tak presvedčivo, že im uverili ako jeho podriadení, tak aj novinári. Bol to skrátka človek, z ktorého vyžarovalo sebavedomie, a zdalo sa, že si svoju pozíciu mimoriadne užíva.

Koncom mája zvolal tlačovú konferenciu. Dychtivým novinárom oznámil, že muž zo Säteru polícii prezradil, na ktorých miestach ukryl časti tela Johana Asplunda. Policajní technici práve na bližšie neurčenom mieste neďaleko Falunu pátrajú po jeho horných končatinách. Ďalšie časti rozkúskovaného tela mali byť poskrývané v okolí Sundsvallu. Napriek dôkladnému pátraniu za pomoci policajných psov sa však zatiaľ na uvedených miestach nič nenašlo.

„To však ešte nemusí znamenať, že tam nič nie je,“ komentoval okolnosti prokurátor.

Nenašli sa ani žiadne ďalšie dôkazy, ktoré by podozrivého spájali so zmiznutím Johana Asplunda. Kwast musel uznať, že na vznesenie obžaloby to stačiť nebude. „Podozrenie však naďalej

trvá,“ vysvetľoval, „pretože aj keď v tomto prípade dôkazy nemáme, säterský pacient je spájaný s ďalšou vraždou.“

Pred prítomnými Kwast uviedol, že už v roku 1964 zavraždil rovnako starého chlapca vo Växjö, vtedy štrnásťročného Thomasa Blomgrena.

„Údaje, ktoré säterský pacient vo svojej výpovedi uviedol, sú také podrobné a zapadajú do vyšetrovacej verzie do takej miery, že by som za normálnych okolností voči nemu neváhal podať obžalobu,“ povedal Christer van der Kwast.

Tieto argumenty boli hypotetické z dvoch dôvodov. Po prvé bola prekročená premlčacia lehota za vraždu, ktorá vtedy bola dvadsaťpäť rokov. Po druhé muž zo Säteru mal vtedy len štrnásť rokov, takže v tom čase nebol trestne zodpovedný. Napriek tomu hrala vražda Thomasa Blomgrena v ďalšom vyšetrovaní dôležitú úlohu. Fakt, že sa muž zo Säteru v štrnástich rokoch dopustil vraždy, bol nepochybne kompromitujúci.

Christer van der Kwast však neprezradil, na základe čoho muža polícia spájala s vraždou Thomasa Blomgrena. A keďže obžalobu v tomto prípade nemohli vzniesť, vyšetrovanie bolo neverejné. Gunnar Lundgren, advokát muža zo Säteru, bol napriek tomu s prokurátorom zajedno. Podľa neho bola výpoveď jeho klienta vierohodná.

Prostredníctvom médií sa o minulosti a osobnosti podozrivého muža zo Säteru dostávali na povrch čoraz nechutnejšie podrobnosti. Krimireportér denníka *Dala-Demokraten* Gubb Jan Stigson napísal, že muž sa pokúsil o „sexuálne motivovanú vraždu“ deväťročného chlapca vo falunskej nemocnici: „Keď začal kričať, snažil sa ho uskrtiť. Štyridsaťtiročný muž vo výpovedi uviedol, že obeti zvieral hrdlo, kým chlapcovi z úst nezačala striekať krv.“

Podľa *Dala-Demokraten* lekári už v roku 1970 upozornili, že muž zo Säteru je pravdepodobne vrah detí. Článok citoval aj posudok súdneho psychiatra, z ktorého vyplýva, že muž trpí „ťažkou sexuálnou perverzitou typu pedofília cum sadismus“. Je „nielen

nebezpečný, ale za určitých okolností mimoriadne nebezpečný pre život a zdravie svojho okolia.“

Dvanásteho novembra 1993 prezradil Gubb Jan Stigson, že policajné vyšetrovanie muža zo Säteru sa rozšírilo na päť vražd. Okrem vraždy Johana Asplunda v roku 1980 a Thomasa Blomgrena v roku 1964, bol podozrivý z vraždy pätnásťročného Alvara Larssona z ostrova Sirkön, nezvestného od roku 1967, štyridsaťosemročného Ingemara Nylunda, zavraždeného v Uppsale v roku 1977, a osemnásťročného Olleho Högboma, ktorý bez stopy zmizol v Sundsvalle v roku 1983.

Podľa Stigsona sa muž zo Säteru priznal ku všetkým piatim vraždám. O mužovi čoraz viac novinárov začalo písať ako o prvom skutočnom sériovom vrahovi Švédska.

„O vraždách chlapcov hovorí pravdu,“ uviedol *Expressen* v titulku k celostránkovému článku 17. júna 1994. Säterský pacient sa priznal k ďalšej vražde, ktorá pre vyšetrovanie znamenala prelom. Išlo o pätnásťročného Charlesa Zelmanovitsa, ktorý zmizol po školskej diskotéke v roku 1976 v Piteå.

Muž zo Säteru uviedol, že sa spolu so starším kamarátom vydali z Falunu do Piteå, kde si chceli vyhliadnuť chlapca, ktorého by zneužili. Natrafili na Charlesa a vlákali ho do auta. V lese muž zo Säteru chlapca uskrtil a telo rozštvrtil. Niektoré časti tela si z miesta činu vzal so sebou.

Podľa vyšetrovateľov vypovedal Quick tak presvedčivo, že polícia mohla dané časti tela lokalizovať. Prezradil aj to, ktoré časti tela si so sebou vzal domov.

Teraz mal Kwast po prvýkrát v rukách také dôkazy, aké sa v predošlých prípadoch polícii nepodarilo získať: priznanie spojené s časťami tela a výpoveď, ktorá dokazovala, že muž zo Säteru mal také informácie o vražde, aké mohol mať iba páchatel'.

„Štyridsaťtriročný säterský pacient je sexuálny vrah,“ konštatoval *Expressen* v článku zo 17. júna.

„Sme si istí, že o dvoch z vražd hovorí pravdu,“ potvrdil Christer van der Kwast.

Hannes Råstam
Prípád Thomasa Quicka

Prvé slovenské vydanie
Vydalo vydavateľstvo Lindeni
v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava, v roku 2021.
Číslo publikácie 2 404
Zodpovedná redaktorka Agáta Laczková
Technická redaktorka Jana Urbanová

Zo švédskoho originálu *Fallet Thomas Quick*,
ktorý prvýkrát vydalo vydavateľstvo Ordfront, Box 1756, 118 91 Stockholm,
v roku 2012, preložila Dominika Wittenberg Gašparová.
Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú
odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
eshop@albatrosmedia.sk
tél.: 02/4445 2046

ALBATROS MEDIA